

Zagadnienia ochrony lasu tematem narady naukowo-technicznej Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej

W dniach 26. VIII. — 3. IX. 1962 r. odbyła się w Bukareszcie narada naukowo-techniczna stałej grupy roboczej do spraw leśnictwa przy Radzie Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG) poświęcona ochronie lasu. W naradzie wzięły udział delegacje Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski, Rumunii, Węgier i Związku Radzieckiego.

Na naradzie omawiane były następujące zagadnienia.

1. Stan sanitarny lasów w krajach — członkach RWPG w latach 1959—1962.
2. Organizacja prac w zakresie służby meldunkowej i prognostycznej występowania szkodników i chorób lasu.
3. Chemiczne i biologiczne metody walki ze szkodnikami leśnymi.
4. Główne osiągnięcia badań naukowych w zakresie ochrony lasu w latach 1959—1962.
5. Wpływ chemicznych środków w walce ze szkodnikami i chorobami na pożyteczną faunę w lasach.

Opracowany na zakończenie obrad referat o stanie ochrony lasu w państwach — członkach RWPG stwierdza, że mimo wykonanych w ostatnich latach niezbędnych za-

biegów lasochronnych w wyniku których uzyskano znaczne polepszenie się stanu sanitarnego drzewostanów pojawiły się masowo niektóre szkodniki i choroby mogące wyrządzić duże szkody w gospodarstwie leśnym.

W latach 1959—1962 w drzewostanach dębowych obserwowano masowe pojawy zwójki zieloneczki (*Tortrix viridana*), a także innych towarzyszących jej zwojek oraz miernikowców (piędzik przedzimek i zimówek ogołotniak). W Bułgarii, Rumunii i na Węgrzech na niewielkich powierzchniach wystąpiły również gradacje prządki pierścienicy (*Malacosoma neustria*) i rudnicy kuprówki (*Euproctis chryssorhoea*).

Wskutek warunków klimatycznych w latach 1958—1959 w Niemieckiej Republice Demokratycznej, Polsce, Czechosłowacji, Rumunii i ZSRR pojawiły się masowo szkodniki sosny. Tak na przykład w latach 1959—1962 wystąpiła w Polsce gradacja strzygoni choinówki na powierzchni około 92 tys. ha i w NRD na powierzchni około 30 tys. ha oraz na niewielkich powierzchniach w ZSRR i Czechosłowacji. Boreczniki sosnowe, głównie borecznik sosnowiec (*Diprion pini*), wystąpiły w tym czasie w NRD (około 60 tys. ha) i w Polsce (około 46 tys. ha), w Czechosłowacji (11 tys. ha) oraz w niektórych rejonach Związku Radzieckiego. W młodnikach sosnowych Bułgarii, Czechosłowacji, Polski, Rumunii i Związku Radzieckiego sygnalizowano pojawienie się na niewielkich powierzchniach także borecznika rudego (*Neodiprion sertifer*). Ogniska masowego występowania poprocha cetyniaka (*Bupalus piniarius*) pojawiły się w tym czasie w ZSRR, NRD i w Polsce.

Brudnica nieparka (*Lymantria dispar*), która w latach 1953—1957 wystąpiła w formie gradacji na rozległych powierzchniach (w Bułgarii — 600 tys. ha, Rumunii — 500 tys. ha) nie wyrządza obecnie w żadnym z krajów należących do RWPG większych szkód, a jej ogniska gradacyjne zanikają.

Brudnica mniszka (*Lymantria monacha*), która w latach 1956—1958 wystąpiła bardzo licznie w lasach Rumunii i NRD, obecnie nie wykazuje tendencji do masowego pojawu z wyjątkiem azjatyckiej części ZSRR.

W drzewostanach jodłowych najgroźniejsza okazała się wyłogówka jedliczanka (*Choristoneura murinana*) występując w Czechosłowacji na powierzchni około 30 tys. ha i w Rumunii na powierzchni około 8 tys. ha.

W latach 1958—1962 we wszystkich krajach z wyjątkiem Węgier miały miejsce znaczne szkody, głównie w drzewostanach świerkowych na terenach górskich, spowodowane wichrami i śniegami. Mimo korowania i wywozu z lasu zasiedlonego drewna w osłabionych drzewostanach powstały warunki sprzyjające rozmnożeniu się różnych gatunków szkodników wtórnych.

W plantacjach i zadrzewieniach topolowych, zwłaszcza tych, które zostały założone w warunkach niesprzyjających dla ich wzrostu, obserwowano masowe pojawy rzemlika topolowca (*Saperda carcharias*), rzemlika osinowca (*Saperda populnea*), przeziernika topolowca (*Paranthrene tabaniformis*) oraz krytoryjka olszowca (*Cryptorrhynchus lapathi*).

W szkółkach leśnych i w uprawach za najważniejsze szkodniki uznano pędraki chrabąszcza majowego (*Melolontha melolontha*) i chrabąszcza kasztanowca (*Melolontha hippocastani*), szeliniaka (*Hylobius pini*) i lokalnie — turkucia podjadka (*Gryllotalpa vulgaris*). W młodnikach sosnowych Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski, ZSRR i Bułgarii obserwowano znaczne szkody wyrządzane przez zwójki, głównie zaś przez zwójkę sosnoweczkę (*Evetria buoliana*). W Polsce i w Niemczech na dużych powierzchniach wystąpił również groźnie skośnik tuzinek (*Exoteleia dodecella*) opanowując drzewostany sosnowe różnych klas wieku, zwłaszcza w okolicach silnie uprzemysłowionych.

Spośród roślinnych czynników patogenicznych w szkółkach często spotyka się wy-

leganie siewek powodowane przez grzyby pasożytnicze *Fusarium sp.*, *Altenaria sp.* i inne, a w młodnikach — szkody wyrządzone przez osutkę sosnową (*Lophodermium pinastri*). W starszych drzewostanach iglastych duże szkody wyrządzają grzyby *Trametes radiciperda*, *Armillaria mellea*, *Trametes pini* i inne, powodujące liczne wypadki na terenach Czechosłowacji, NRD, Polski i ZSRR. W NRD, Czechosłowacji i Rumunii obserwowano również zamieranie sosny wskutek działania czynników klimatycznych i innych, bez udziału owadów czy grzybów. W uprawach dębowych jedną z najbardziej rozpowszechnionych chorób jest mączniak dębowy (*Microsphaera alphitoides*). Na Węgrzech, w Czechosłowacji, Rumunii, Polsce i NRD obserwowano na topolach choroby powodujące nekrozę kory, śluzotoki¹ i inne. Metody zwalczania tych chorób, a także zapobieganie ich występowaniu opracowane są dotychczas w stopniu niewystarczającym.

W wyniku realizacji zaleceń z poprzedniej narady, która odbyła się w 1959 r. w Warszawie, opylanie w większości krajów, zastępowane jest zraszaniem i zamgławianiem. Powoduje to zwiększenie efektywności chemicznego zwalczania oraz wydajności zabiegu przy równoczesnym obniżeniu kosztów. W dalszym ciągu wykorzystane są chemiczne preparaty oparte na DDT i DDT w zmieszaniu z HCH. Przy opylaniu zużycie preparatu wynosi 20—30 kg/ha, a przy drobnokroplistym opryskiwaniu — 15—30 l/ha. Tam gdzie stosuje się aerosole zużycie substancji chemicznej wynosi 4—6 l/ha.

W ciągu ostatnich kilku lat w NRD i ZSRR do walki ze szkodnikami leśnymi wprowadzono emulsje mineralne oraz roztwory wysokich koncentracji przy normach zużycia 6—8 l/ha.

W ZSRR, NRD, Polsce i Czechosłowacji uzyskano dobre wyniki przy zabezpieczeniu niekorowanego surowca iglastego przed szkodliwymi owadami.² Do zwalczania drwalnika paskowanego (*Trypodendron lineatum*) w Czechosłowacji zastosowano z powodzeniem owadobójcze insektycydy heksachloranowe. W niektórych krajach (ZSRR, NRD, Rumunia) rozpoczęto stosowanie insektycydów systematycznych do walki ze szkodnikami topoli, jak rzemlik osinowiec, krytoryjek olszowiec i przeziernik topolowiec. Rzemlika topolowca zwalczają w Polsce za pomocą oleistego preparatu kontaktowego.

W NRD, Czechosłowacji i Polsce przeciwko drobnym gryzoniom zastosowano preparat o nazwie „Toxaphen” uzyskując zadowalające rezultaty.

Stosowana dotychczas ciecz bordoska do walki z chorobami pochodzenia grzybowego zastępowana jest ostatnio nowymi preparatami opartymi przede wszystkim na siarce oraz rtęci. W ZSRR do zwalczania osutki używane są z powodzeniem fungicydy zawiesiny tinolu, figonu, nitrobenzolu i siarki koloidalnej.

W ostatnim czasie dużo uwagi poświęcono zagadnieniom walki biologicznej ze szkodliwymi owadami leśnymi. Oprócz ochrony i zanęcania ptactwa owadożernego oraz ochrony mrówki rudnicy, bada się możliwości wykorzystania biopreparatów, zwłaszcza zawierających bakterie owadobójcze *Bacillus thuringiensis* oraz prowadzi badania nad tzw. metodą kompleksową (w Polsce) łączącej w sobie współdziałanie różnych czynników entomopatologicznych oraz zabiegów chemicznych o selektywnym działaniu.

Na naradzie stwierdzono, że rezultaty badań prowadzonych przez instytuty naukowo-badawcze krajów zrzeszonych w RWPG wpływały na polepszenie stanu sanitarnego drzewostanów oraz pomyślne wprowadzenie w życie zabiegów zwalczania szkodników leśnych. W szczególności sprzyjały temu badania nad ekologią ważniejszych szkodników leśnych oraz czynników chorobotwórczych, osiągnięcia w badaniach nad

¹) Podobne zjawisko obserwowano w środkowej Polsce na brzozie brodawkowatej.

²) W Polsce rozpoczęto produkcję fabryczną oryginalnego preparatu o nazwie „Kornikol”, którego recepturę opracowano w Pracowni Chemicznej Zakładu Ochrony Lasu IBL.

doskonaleniem metod sygnalizacji i prognozy pojawu szkodników, a także duże postępy w zakresie nowych efektywnych sposobów zwalczania tych szkodników.

Poza tym postanowiono kontynuowanie wzajemnego informowania o pojawach główniejszych szkodników i chorób lasu oraz wymiany prognoz ich występowania, instrukcji i specjalistycznej literatury dotyczącej tych zagadnień oraz sposobów zwalczania owadów szkodliwych i chorób lasu.

Na naradzie zwrócono również uwagę na konieczność włączenia do planów leśnych instytutów naukowo-badawczych państw — członków RWPG oraz na potrzebę ewentualnego przyspieszenia opracowania następujących problemów.

1. Zastosowanie biologicznych metod walki ze szkodnikami i chorobami lasu ze szczególnym uwzględnieniem entomopatogenicznych mikroorganizmów.

2. Zastosowanie zamgławiania (aerosole) do walki z czynnikami powodującymi choroby lasu.

3. Ocena wpływu gazów i dymów przemysłowych na drzewostany z wykazaniem najbardziej odpornych na ich działanie gatunków drzew.

4. Badania nad wpływem chemicznego zwalczania szkodników leśnych na pożyteczną faunę leśną.

5. Wpływ warunków wzrostowych oraz zabiegów gospodarczych (np. melioracje) na masowe pojawy szkodników i chorób lasu.

6. Wpływ szkód wyrządzanych przez szkodniki niszczące liście i igliwie drzew na przyrost i stan fizjologiczny drzewostanów.

7. Poznanie areałów rozprzestrzenienia ważniejszych szkodników lasu w krajach zrzeszonych w RWPG.

Zbigniew Sierpiński